

Uitava poeedi lugu

Richard Cadogan kergitas revolvrit, sihtis hoolikalt ja vajutas päästikule. Pauk kajas väikeses aias vastu, ja just nagu vette pillatud kruusakivi tekitab üha laienevaid ringe, põhjustas see kogu St John's Woodi äärelinnakeses kahaneva tugevusega ärevust ja lärmi. Tahmunud, sügiseses päikesevalguses pruunide ja kuldsete lehtedega puudelt tõusid lendu kohkunud linnud. Kuskil kauguses hakkas ulguma koer. Richard Cadogan astus märklaua juurde ja uuris seda masendunud moega. Sel polnud näha ainsatki kriimu.

„Mööda lasksin,“ tähendas ta mõtlikult. „Erakordne.“

Härra Spode firmast Spode, Nutling ja Orlick, kõrgema klassi kirjanduse väljaandja, kõlistas püksitaskus münte, küllap tähelepanu nõudmiseks. „Viis protsenti esimeselt tuhandelt,“ sõnas ta. „Seitse ja pool teiselt tuhandelt. Rohkem me seda ei müü. Avanssi me ei maksa.“ Ta köhis ebakindlalt.

Cadogan pöördus oma endisele kohale tagasi ja silmitses pisut kipras kulmul revolvrit. „Mõistagi ei peaks nendega üldse

sihtima,“ ütles ta. „Nendega peaks tulistama puusalt.“ Ta oli kiit-sakas, teravate näojoonte, kõrki ilmet andvate kulmude ja kalkide tumedate silmadega mees. Selline kalvinistlik välimus oli petlik, kuna tegelikult oli ta sõbralik, pretensioonitu, romantiline inimene.

„Ma eeldan, et see sobib teile?“ jätkas härra Spode. „See on tavapärane asjakorraldus.“ Ta köhis taas närviliselt. Härra Spode ei sallinud rahast rääkimist.

End kahekorra käänanud Cadogan luges murul oma jalge eest vedelevast raamatust ette. „„Püstolist laskmisel““, deklameeris ta selge häälega, „„vaatab tulistaja sihtmärgiks olevat objekti ja mitte püstolit“. Ei. Ma tahan avanssi. Vähemalt viiskümmend naela.“

„Miks teil korraga see püstolimaania on tekkinud?“

Cadogan ajas end kerge ohkega sirgu. Ta tundis teravalt iga kuud oma kolmekümne seitsmest aastast. „Vaadake,“ ütles ta. „On parem, kui me räägime mõlemad üheaegselt samast asjast. See siin pole mõni Tšehhovi näidend. Pealegi põikle te teemast kõrvale. Ma küsisin raamatu eest avanssi – viiskümmend naela.“

„Nutling ... Orlick ...“ Härra Spode vehkis ebamugavust tundes kätega.

„Nii Nutling kui ka Orlick on mõlemad müütilised olendid ja muinasjututegelased.“ Richard Cadogan jäi vankumatuks. „Nad on patuoivad, kelle teie omaenese kitsiduses ja kultuurivaenulikkuses süüdistamiseks välja mõtlesite. Siin ma olen, üldise arvamuse kohaselt üks kolmest kõige silmapaistvamast elus olevast poeedist, kelle kohta on kirjutatud kolm raamatut (mis kõik on kohutavad, kuid tühja sellest), keda on pikalt-laialt ülistatud kõigis kahekümnenda sajandi kirjandust käsitlevates ülevaadetes ...“

„Jah, jah.“ Spode tõstis käe, nagu üritaks ta bussi peatada. „Otse loomulikult, te olete tõepoolest väga tuntud. Jah.“ Mees köhis närviliselt. „Kuid õnnetuseks ei tähenda see veel, et inimesed teie raamatuid ostaksid. Lugejad on võrdlemisi ebakultuursed ja firma pole nii rikas, et me saaksime endale lubada ...“

„Ma lähen puhkusele ja mul on raha vaja.“ Cadogan rehmast käega, et pea ümber tiirutavat sääske peletada.

„Jah, muidugi mõista. Aga siiski ... ehk pisut rohkem laulusõnu tantsumuusikale?“

„Lubage endale teada anda, mu armas Erwin,“ siinkohal koputas Cadogan kirjastajale etteheitvalt sõrmega rinnale, „et ma olen laulusõnadega kaks kuud kimpus olnud, kuna ei suuda leida riimi sõnale „Briti“ ...“

„Kitty,“ soovitas härra Spode jõuetult.

Cadogan põrnitses teda põlgliku pilguga. „Pealegi,“ ei jätnud ta jonn, „on mul kõrini enda elatamisest laulusõnade abil. Mul võib ju olla ülal pidada eakas kirjastaja,“ ta koputas taas härra Spode'i rinna pihta, „aga igal asjal on piir.“

Härra Spode pühkis taskurätikuga nägu. Mehe profiil moodustas peaaegu täiusliku poolringi: kõrge kiilaks pealaeks üle minev otsmik, konksjalt sissepoole koolduv nina; ümar lõug, nõrk ja armetu, samal joonel kaelaga.

„Võib-olla,“ proovis ta õnne, „kakkümmend viis naela ...?“

„Kakkümmend viis naela! Kakkümmend viis naela!“ Cadogan vehkis ähvardavalt revolvriga. „Kuidas on võimalik puhata kahekümne viie naelaga? Ma hakkan alla käima, mu armas Erwin. Ma olen St John's Woodist surmani tüdinud. Mul pole enam värskaid ideid. Ma vajan keskkonnavahetust: uusi inimesi, elevust, seiklusi. Nagu Wordsworth oma hilisemal perioodil. Ma elan oma vaimse kapitali arvelt.“

„Wordsworth oma hilisemal perioodil.“ Härra Spode kihistas naera ja jäi siis järsult vait, mõistes, et on käitunud sündsusetult.

Ent Cadogan jätkas sellest hoolimata oma jutlusega. „Tegelikult ihkab mu hing romantikat. Seepärast ma õpingi revolvrilt laskma. Selsamal põhjusel tulistan ma teid arvatavasti, kui te mulle mu viitkümnet naela ei anna.“ Härra Spode taganes ärevalt sammukese. „Ma hakkan juurviljaks muutuma. Vananen enneaegselt. Koguni

jumalad ise jäid vanaks, kui Freia enam nende kuldsete õunte eest hoolet ei kandnud. Teie, mu armas Erwin, peaksite mingi näruse viiekümne naela pärast kauplemise asemel mu luksuslikku puhkust rahastama.“

„Ehk sooviksite mõned päevad minu juures Caxton's Follys peatuda?“

„Kas te suudate mulle pakkuda seiklusi, põnevust, võluvaid naisi?“

„Need seikluslikud fantaasiad ...“ tähendas härra Spode. „Loomulikult tuleks kõne alla mu abikaasa ...“ Mõte ohverdada oma naine tunnustatud poeedi või ausalt öeldes ükskõik kelle kosutamiseks ei olnud talle otseselt vastumeelt. Elsie võis vahel väga väsitav olla. „Siis,“ jätkas ta lootusrikkalt, „on veel loengusari Ameerikas ...“

„Ma olen teile öelnud, Erwin, et ei soovi sellest rohkem midagi kuulda. Nii või teisiti ei oska ma loenguid pidada.“ Cadogan hakkas mööda muruplatsi edasi-tagasi käima. Härra Spode märkas nukrusega, et mehe lühikeseks põetud tumedatesse juustesse hakkas tekkima väike kiilas laik. „Mul ei ole soovi loenguid pidada. Ma keeldun loenguid pidamast. Mu hing ei ihka Ameerikat, vaid Poictesme'i* või Logres'i**. Ma kordan: ma hakkam muutuma vanaks ja väsinuks. Ma tegutsen kalkuleeritult. Olen hakanud mõtlema homsele päevale. Täna hommikul tabasin end arvet maksmas niipea, kui see saabus. See kõik peab lõppema. Mingil muul ajastul oleksin oma kaotatud nooruse tagasi toomiseks õginud laste veel tuksuvaid südameid. Aga praegu,“ ta seisatas härra Spode'i kõrval ja patsutas nii tormakalt

---

* Väljamõeldud riik või provints, kus leiab aset James Branch Cabelli fantaasiaromaani „Biography of the Life of Manuel“ tegevus.
Siin ja edaspidi tõlkija märkused, kui pole märgitud teisiti.

** Legendaarse kuningas Arthuri valdus.

mehe selga, et vaene õnnetu oleks peaaegu kummuli kukkunud, „lähen ma Oxfordi.“

„Oxfordi. Ah soo.“ Härra Spode kogus end. Ta rõõmustas põgusa pausi üle piinlikkust tekitavas ärijutuajamises. „Milline väga hea mõte. Ma kahetsen vahel, et oma äri pealinna kolisin, ehkki sellest on möödas vaid aasta. Inimene, kes on Oxfordis elanud nii kaua kui mina, tunneb paratamatult koduigatsust.“ Mees patsutas enesega rahulolevalt oma prisket lühikest kogu korsetina ümbritsevat igati kena helelillat vesti, nagu aitaks see arvamus kuidagi ta positsiooni parandada.

„Ja nii see peabki olema.“ Cadogan manas oma patriitslikule näole äärmist tõsidust väljendava grimassi. „Oxford, kauneim õis linnade seas. Või oli see London? Tegelikult pole see oluline.“

Härra Spode sügas kahtlevalt oma ninaotsa. „Oxford,“ laskis Cadogan samas vaimus edasi, „unenäoliste tornikiivritega, käohuigetest kajav, kirikukelladest kihav (lausa meeli hullutavalt), löokeste lummuses, hakkidest haaratud ja jõgedest ümbritsetud linn.* Kas te olete kunagi mõelnud, kui suures osas seisnes Hopkinsi geniaalsus asjade vales järjekorras esitamises? Oxford – õitsva nooruse kasvulava. Ei, see oli Cambridge, aga see ei muuda asja. Mõistagi,“ Cadogan vehkis didaktiliselt revolvriga otse härra Spode'i õudusest tulvil silmade ees, „ei võinud ma seda linna üliõpilasena sugugi kannatada: minu arvates oli see kiusakas, lapsik, väiklane, ebaküps. Kuid ma unustan selle kõik. Ma naasen, silmad minevikule mõeldes veeälevil ja suu sentimentaalselt poikvel. Ja selle kõige tarbeks,“ ta hääletoon muutus süüdistavaks, „vajan ma raha.“ Härra Spode'i sisemus tõmbus õõnsaks. „Viiskümmend naela.“

Härra Spode kõhatas. „Ma tõepoolest ei leia ...“

---

* Viited Gerard Manley Hopkinsi luuletusele „Duns Scotuse Oxford“.

„Metsa see Nutling. Unustage Orlick,“ ütles Cadogan tormakalt. Ta haaras härra Spode'i käsivarrest. „Me läheme sisse ja arutame asja närve rahustava rüüpe abil. Issake, ma pakin koti ja istun rongi ja lasen end taas Oxfordi toimetada ...“

Nad arutasid asja. Härra Spode oli alkoholi toimele üsnagi vastuvõtlik ja ta jälestas rahaasjadest rääkimist. Kui ta viimaks lahkus, oli ta tšekiraamatu konsul märke, mille kohaselt tuli *Esquire* Richard Cadoganile välja maksta viiekümne naela suurune summa. Niisiis tuli poelet olukorrast võitjana välja, nagu iga eelarvamustest täielikult pimestamata isik algusest peale arvata võinukski.

Kirjastaja lahkumise järel viskas Cadogan paar asja kohvrissi, andis oma teenrile mõned võimukad korraldused ja asus hoolimata sellest, et kell oli juba peaaegu pool üheksa õhtul, aega viitmata Oxfordi poole teele. Kuna auto pidamist ta enesele lubada ei saanud, sõitis ta metrooga Paddingtoni jaama ja istus seal, olles eelnevalt baaris mitu pinti õlut tarbinud, Oxfordi suunduvale rongile.

See polnud küll kiirrong, kuid ta ei hoolinud sellest. Ta tundis rõõmu, et pääseb mõneks ajaks eemale keskea murettekitavast ja jälestusväärsest pealetungist, St John's Woodi elu nüridusest, kirjanduslike ringkondade tüütutest pidudest, oma tutvuskonna mõttelagedast jutuvadast. Kirjanikukuulsusest hoolimata oli ta elanud üksildast ja, nagu talle endale mõnikord tundus, ebanimlikku elu. Otse loomulikult polnud ta sedavõrd optimistliku loomuga, et uskuda oma sügavaimas südamesopis, nagu võiks see puhkuse oma pakutavate naudingute ja vaevade poolest kuidagi varasematest erineda. Kuid ta avastas oma heameeleks, et polnud elutarkuse ja illusioonitusega veel välja jõudnud etappi, mis teinuks ta täiesti tundetuks muutuste ja uudsuse magusate ahvatluste suhtes. Maa kutsus teda endiselt ookeanilainete

valgete vahuharjade vahelt, kaugete mägede taga ootasid endiselt hesperiidide roosipõõsad ja Klingori nõiutud aedades luilutasid lillehaldjad. Niisiis mägistas ta endamisi lustlikult naerda, mispeale reisikaaslased teda valvsate pilkudega kostitasid, ja löi kupee tühjenedes laulu lahti ning juhatas kujuteldavat orkestrit.

Didcotis jalutas rongist piki perrooni mööda pakikandja, hõigates „Kõigil ümber istuda!“. Niisiis astus ta välja. Nüüdseks oli südaöö peaaegu kätte jõudnud, kuid taevas kumas kahvatu kuu, mille palgest hõljusid üle üksikud pilveräbalad. Asja mõningase uurimise järel sai mees teada, et peagi saabub Oxfordi suunas sõitu jätkav rong. Veel mõned reisijad olid sunnitud samamoodi ootama nagu tema. Nad käisid mööda perrooni edasi-tagasi, rääkides omavahel vaikselt, nagu oleksid nad kirikus, või kõssitasid puust pinkidel. Cadogan istus postikottide virna otsas, kuni saabus pakikandja ja ta minema kupatas. Öö oli soe ja väga vaikne.

Üsna pika ooteaja järel sõitis perrooni äärde rong ja kõik läksid peale, kuid pakikandja hõikas taas „Kõigil ümber istuda!“, niisiis kobisid nad jälle rongist välja ja vaatasid, kuidas tuled vagunites järgemööda kustusid. Cadogan küsis pakikandja käest, millal Oxfordi rongi oodata võiks, ja too juhatas ta edasi teise pakikandja juurde. Viimati nimetatud ametiisik, kes leiti puhvetist teed joomas, vastas pealtnäha ilma vähimagi piinlikkustundeta, et sel ööl rohkem ronge Oxfordi ei lähe. Selline arvamusaavaldus kutsus esile teatava vastuseisu kolmanda pakikandja poolt, kes väitis, et kell 23.53 saabuv rong on veel tulemata, mispeale teed rüüüpav pakikandja juhtis ta tähelepanu asjaolule, et nimetatud rong alates eelmisest päevast enam ei käi. Ta kolkis selle fakti rõhutamiseks tugevasti ja korduvalt rusikaga vastu lauda. Kolmandat pakikandjat see siiski ei veennud. Väike uniste silmadega poisike saadeti värskest saabunud rongi juhi juurde asja uurima ja too kinnitas, et sel ööl rohkem ronge Oxfordi ei lähe. Enamgi veel, poiss lisas, et ka

bussiliiklus oli kaks tundi tagasi lõppenud, ehkki sellest teadmisesest polnud erilist abi.

Nende ebameeldivate tõsiasiadega silmitsi seistes hakkas Cadogani innukas puhkuseootus mõningal määral hajuma, kuid ta asus seda tunnet kärmesti tõrjuma: see oli nagu häbistav vihje keskealise inimese ihale mugavuse ja turvatunde järele. Teised reisijad olid pahaselt torisedes lahkunud, et asuda hotelli otsima, kuid tema otsustas oma koti rongi jätta ja lootuses mõnelt hilja peale jäänud sõidu- või veoautolt küüti saada Oxfordi maanteele suunduda. Kõndides imetles ta mõju, mida avaldas vesine, värvitu kuuvalgus kitsaste asfalttänavate ääres rauast piirdeaedade taga seisvatele pitskardinatega akendega inetutele tellishoonetele ja tühjade aknaavadega metodisti kabelitele. Ühtlasi tajus ta mingil määral seda kummaliselt kiretut tunnet südames, milles tundis ära poesia läheduse, kuid teadis sedagi, et niisugused tunded on araverelised elukad, ning ta vaatas kartusest neid minema peletada neist mööda.

Paistis, et ei sõidu- ega veoautod soovinud peatuda – oli 1938. aasta ja Briti autojuhid maadlesid taas neid korrapäraselt valdava hirmuga autovaraste ees –, kuid viimaks jäi üks pirakas veoauto seisma ja Cadogan ronis sisse. Selle juht oli suur ja sõna-aher, pikast öisest sõidust punetavate ja väsinud silmadega mees.

„Vana meremehe käsi käis igatahes minu omast paremini,“ tähendas Cadogan heatujuliselt, kui nad liikuma hakkasid. „Temal läks õnneks kinni pidada üks kolmest.“

„Ma lugesin tost koolis,“ vastas sohver märkimisväärselt pika mõttepausi järel. „„Kuid tuhat, tuhat limast elukat on hinges nagu mina.“* Ja niskest asja nimetavad nad luuleks.“ Mees sülgas taunivalt aknast välja.

---

* Vihje Samuel Taylor Coleridge'i luuletusele „Vana meremehe jutustus“.

Mõnevõrra rabatud Cadogan ei öelnud midagi. Nad istusid vaikuses, sellal kui veok läbi Didcoti äärelinna kolistas ja maa-
piirkonda jõudis.

„Raamatud,“ jätkas autojuht. „Ma olen suur lugeja. Olen tõesti. Mitte luule. Armastuslood ja mõrvajutud. Ma panin end kirja ühte noist,“ mees tõi kuuldavale pika ohke, mis andis märku tohutust mõttetööst, ja rääkis siis edasi, „rändraamatukogudest.“ Ta vahtis mornilt enda ette. „Aga nüüd on mul tost isu täis. Olen kõik väärt kraami läbi lugend.“

„Kipume pisut upsakaks minema?“

„Aga ükspäev lugesin täitsa riad raamatut. „Miskise leedi armuke“. See oli täitsa kobe kraam, kui nii öelda tohib.“ Mees laksas käega vastu reit ja norsatas nilbelt.

Sellisest kultuuriilmingust pisut jahmunud Cadogan ei osanud taas midagi kosta. Nad sõitsid edasi, esituled mõlemal pool teed mööda lendavatest hekiridadest matemaatilisi sektoreid välja joonistamas. Ühel korral jäi tuledest pimestatud jänes neid nii pikalt jõllitama, et pääses napilt rataste alla jäämisest.

Järjekordse, umbes veerand tundi kestnud pausi järel ütles Cadogan teatava pingutusega: „Minu reis Londonist oli paras piin. Väga aeglane rong. Peatus iga telegraafiposti juures, täpselt nagu peni.“

Seda kuuldes puhkes sohver pärast innukat keskendumishetke naerma. Ta naeris nii mõõdutundetult ja kaua, et Cadogan kartis teda sõiduki üle kontrolli kaotavat. Aga enne kui see juhtuda jõudis, saabusid nad õnnekombel Headingtoni ringteele ja peatusid pidurite raevuka krigina saatel.

„Ma pian teid seie maha panema,“ ütles autojuht ikka veel hääletust lustist vappudes. „Ma linna ei sõida. Muudkui astuge aga sialt künkast alla ja olete Oxfordis enne, kui arugi saate.“

„Aitäh,“ ütles Cadogan. Ta ronis alla maanteele. „Suur tänu teile. Ja head ööd.“

„Iad ööd,“ vastas autojuht. „Nigu peni, mis? See on 'ia, kohe päris 'ia.“ Ta lükkas käigu sisse, mootor tõi kuuldavale heli, mis meenutas puud juurelt murdva elevandi urahtust, ja mees sõitis valjult naeru lagistades minema.

Mootorimürina hääbumise järel mõjus hõredalt valgustatud ringtee väga üksildase paigana. Cadogan taipas esimest korda, et tal pole aimugi, kus ta sel ööl magab. Hotellides olid ametis üksnes ööportjeed ja kõik kolledžid olid suletud. Korruga ta naeratas. Sellistel asjadel polnud Oxfordis tähtsust. Tal pruukis vaid üle oma kolledži müüri ronida (issand ise teadis, et ta oli seda ammustel aegadel piisavalt sageli teinud) ja juba ta saigi kellegi elutoas diivanil magada. Kellelegi ei läinud sedalaadi asjad korda, elutoa omanikku poleks see ei üllatanud ega pahandanud. Oxford on ainus paik Euroopas, kus inimene võib teha ükskõik mida, olgu see kuitahes ekstsentriline, äratamata kelleski huvi või mingeid tundeid. Millises teises linnas, küsis Cadogan oma tudengipäevi meenutades endalt, võinuks keegi öötundidel tunnetusteooria diskursuse küsimustes politseiniku poole pöörduda, kutsumata seejuures esile nõrdimust või kahtlusi?

Ta hakkas kõndima, möödudes poodidest, kinost valgusfoori kõrval ja edasi mööda pikka mäekülge alla. Ta nägi puudesalu vahelt vilksamisi esimest korda päriselt Oxfordi. Linn meenutas vesises kuuvalguses oma viirastuslike, otsekui põhjatuist sügavikest kerkivate tornitippude ja -teravikega veealust linna, see oli kui kadunud Atlantise heiastus. Mõneks sekundiks lõi kumama tilluke kollakas valgusetäpp, mis seejärel kustus. Ta kuulis läbi tumma õhu üksikut tornikella vaikselt esimest öötundi löövet, sellele järgnesid põgusa kummituskoorina ülejäänud, tekitades tunde, nagu oleksid sügavikus voogavad rohekad lained bretooni müüdist pärit vetevalda vajunud katedraali kellad hetkeks helisema pannud, et need saaksid seejärel taas vaikida.

Toimuvast seletamatut heameelt tundes liikus mees kiirema sammuga edasi, omaette tasa laulu ümisesedes. Ta pea oli mõtetest tühi, ta üksnes vaatas enda ümber ringi ja nähtu oli talle meeltmööda. Oxfordi äärelinna jõudes eksis ta korraks ära ja raiskas mõned minutid õiget tänavat otsides. Kumb see nüüd oligi, Iffley Road või Cowley Road? Ta polnud kunagi suutnud seda meelde jätta, isegi tudengina mitte. Vahet pole, tänava lõpus asus Magdalen Bridge ja siis High Street ja sealt veidi edasi püha Christopheri, rändajate kaitsepühaku kolledž. Mees tundis pisukest pettumust, et ta teekond nii sündmustevaese lõpu saab.

Ta polnud oma Headingtonist alanud jalutuskäigu ajal silmanud ainsatki jalakäijat ega sõiduvahendit ja ka selle Oxfordi auväärse, võrdlemisi kassikullase kvartali asukad olid juba ammu voodis. Mõlemat tänavaserva ääristasid kauplused, tee kulges tema ees pika ja inimtühjana kaugusse. Tõusnud oli kerge tuul, mis hiilivate iilidena majanurkade ümber keerutas ning pani laine-tama ja paisuma valge markiisi, mille keegi hooletu kaupmees oli oma poeukse kohalt kokku lappimata jätnud. Mööda lonkiva Cadogani pilk peatus sellel laisalt, kuna see oli ainus asi, mida vaadata, ning selleni jõudes otsis ta omaniku nime, kuid see jäi markiisi varju. Siis heitis ta terasema pilgu poele endale. Akende ette olid tõmmatud kardinad, niisiis ei saanud ta aru, mis poega tegemist. Laisavõitu uudishimust innustust saades lonkis ta ukseni ja katsus linki. Uks avanes.

Ja nüüd jäi mees seisma ja mõtles asja üle järele. Oli väga ebatavaline, et mõni kaupmees oma poe õhtul lukustamata jättis. Samas oli aeg väga hiline ja kui keegi ka oli poodi sisse murdnud, siis oli lugu loomulikult paha, kuid kindlasti mitte tema asi. Arvatavasti elas omanik poe peal. Sel juhul võis ta äratamise ja olukorrast teavitamise üle heameelt tunda – või siis mitte. Cadoganis tekitas mõte oma nina toppimisest teiste inimeste asjadesse õudust, kuid ta oli ka uudishimulik.

Ta astus tagasi tänava keskele, jäi markiisi kohal asuvat tühja ja tõrjuvat akent hetkeks silmitsema ja pöördus siis ootamatust otsusest ajendatuna tagasi ukse juurde. Eks olnud ta ju puhkuse võtnud soovist põnevust leida ja kuigi poeuks polnud just värv romantikamaailma, esindas see siiski probleemi, mis oli uurimisvääriliseks osutumiseks piisavalt ebatavaline. Ta lükkas selle pärani ja tundis, kuidas ta sisemus selle häälekat kriiksumist kuuldes õõnsaks kiskus. Oli täiesti võimalik, et ta tabab murdvarga, aga suurema tõenäosusega ähvardas teda ta enda selles süüdistatuna kinnipidamine. Ta sulges ukse enda taga nii vaikselt kui vähegi võimalik ja jäi siis kuulatades liikumatult seisma.

Ei midagi.

Cadogani taskulambi valgusvihk tõi nähtavale väikese tava-pärase mänguasjapoe sisemuse, kus olid lett, kassaaparaat ja neid ümbritsevad mänguasjad: Meccano konstruktorid, vedurid, nukud ja nukumajad, värvilised klotsid ja tinasõdurid. Mees liikus omaenese sõgedust siunates sissepoole ja tal õnnestus seejuures üksjagu kolinat tekitades ümber lüüa terve kastitäis (tühje) õhupalle. Tema kõrvus kõlas see otsekui vali kärgatus.

Ta seisis taas liikumatult, sõandades vaevu hingata.

Ikka ei midagi.

Leti tagant paistsid kolm astet, mis viisid ukse juurde. Ta hiilis trepist üles ja uksest sisse ning leidis end seismas lühikese, korrus kõrgemale viiva lageda, järskude astmetega trepi otsast. Ta läks kriuksuvatest astmetest komistades ja kolistades ning end sisimas edasi sajatades üles. Cadogani jõuvarud ja julgus olid praktiliselt ammendunud, kui ta jõudis kitsasse koridori, kus põrandat kattis linoleum ning kummaski seinas oli uks ja koridori otsas samuti. Nüüdseks oli ta juba leppinud mõttega, et iga hetk annab end näole kaheraudsega varustatud tulivihane majaperemees, ning keskendus teda taltuma sundivate selgituste leiutamisele. Lõpuks oli ju igati mõistuspärane, et lahtist poeust märgates

tullakse uurima, kas kõik on ikka korras ... ehkki mitte tingimata sel määral ja pealegi täiesti asjatult vaeva nähes, et see võimalikult hääletult toimuks.

Aga mitte kuskilt ei kostnud endiselt ainsatki heli.

See on naeruväärne, kinnitas Cadogan endale rangelt. Maja esiküljel asuvad ruumid on arvatavasti eluruumid. Ta lihtsalt astub ühte neist sisse ja veendub, et kõik on korras. Nii on ta igati auväärsest käitunud ja võib kiirustades taanduda.

Ta nihkus julgust kokku võttes ettepoole ja keeras ühe ukse nappu. Mehe taskulambi tekitatud väike valge valgussõõr libises üle tihedalt akna ette tõmmatud kardinale, odava lakitud servandi, raadioaparaadi, lauakese, ebamugavate nahktugitoolide, mida polsterdasid suured kiiskavates sirelilillades ja oranžides toonides satiinpadjad. Tapeeditud seintel polnud pilte. Päris kindlasti elutuba. Kuid sellele kõigele lisandus veel miski, mis pani meest kuuldavat kergendusohet kuuldavale tooma ja pisut lõdvestuma. Kopituslõhnaline õhk ja kõike paksu kihina kattev tolm kinnitasid, et korteris polnud keegi juba pikka aega elanud. Ta tegi sammukese ettepoole, komistas millegi otsa ja valgustas takistust taskulambiga. Seejärel vilistas ta tasakesi ja ütles mitu korda: „Vaata aga vaata.“

Sest põrandal lamas vanemapoolne naine ja polnud vähimatki kahtlust, et ta oli surnud mis surnud.

Kummalisel kombel ei üllatanud nähtu meest: viirastus oli leitud, inimtühja mänguasjapoe salapärane lumm purunenud ja selgitust saanud. Seejärel kutsus ta end korrale: surnukeha põrandal nägi välja selline, et igasugused mõtisklused tundusid kohatuina. Tajudes, et taskulamp kujutab endast pigem takistust, astus ta sammukese tahapoole ja vajutas ukse kõrval seinal olevat lülitit, kuid valgus ei süttinud, kuna odava satsilise lambivarju all polnud pirni. Kas ta polnud mitte koridorilaul küünalt näinud? Jah, see oli endiselt seal ja selle süütamiseks kulus vaid hetk.

Ta jättis taskulambi lauale ja pöördus tagasi elutuppa, et küünal naise surnukeha kõrvale põrandale asetada.

See lamas paremal küljel, vasak käsi tahapoole laua alla heidetud ja jalad välja sirutatud. Cadogan oletas, et naine võis olla kuuekümmne ligi, kuna ta juuksed olid peaaegu üleni hallid ja käte nahk kortsuline ja pruunikas. Rietatud oli ta tviidjakki ja seelikusse ning valgesse pluusi, jalgu kängitsesid koredad villased sukad ja pruunid kingad. Naise vasakus käes polnud sõrmust ja ta lame rind lubas niigi oletada, et ta polnud abielus. Tema läheduses, laua varjus, vedeles midagi valget. Cadogan võttis selle üles ja avastas, et hoiab käes paberiribakest, millele oli naiseliku kaldus käekirjaga kirjutatud mingi number. Ta libistas paberitüki pärast selle põgusat silmitsemist taskusse. Siis pööras ta pilgu taas naise näole.

Vaatepilt polnud meeldiv, kuna nii nägu kui naise sõrmeküüned olid omandanud mustjaslillaka tooni. Lahti vajunud ja küünlavalguses helkivat kulddhammast paljastava suu nurkades oli vahtu. Naise kaela soonis selja taha tugevasti kokku seotud peenike nõör. See oli tunginud nii sügavale, et muutus nahavoltide sees peaaegu nähtamatuks. Pea kõrval põrandal oli kuivanud verelomp ja Cadogan leidis ka selle tekkepõhjuse, pealaest veidi madalamal asuva vigastada saanud koha. Ta puudutas surnu kolpa, kuid nii palju kui tema aru sai, tundus luu terve olevat.

Kuni selle hetkeni oli mees tajunud üksnes lapsele omast kiretut uudishimu, kuid surnu puudutamine tõi endaga kaasa äkilise muutuse. Ta pühkis sõrmed kiirustades verest puhtaks ja ajas end sirgu. Ta pidi võimalikult kiiresti politsei kutsuma. Kas oli veel midagi, millele tähelepanu pöörata? Ah jaa, laiba lähedal põrandal vedelesid purunenud kuldsed näpitsprillid ... Ja siis tõmbus ta keha äkki kangeks, närvid kirvendamas nagu pinge all elektrijuhtmed.

Väljast koridorist oli kostnud mingi heli.

See oli tasane heli, määratlemata heli, kuid pani siiski ta südame ägedalt kloppima ja käed värisema. Kentsakal kombel polnud talle

enne pähegi tulnud, et selle naise tapja võis ju ikka veel majas viibida. Mees vaatas pead pöörates kindlameelselt poolenisti avatud uksest välja, selle tagant paistvasse pimedusse, ja jäi täiesti liikumatult ootama. Heli ei kordunud. Ta randmel oleva käekella tiksumine kõlas ses surmvaikusel nii valjusti nagu kõögikella helin. Minutid – kolm, viis, seitse, üheksa – möödusid nagu kosmilised ajastud. Lõpuks hakkas loogiline mõtlemine endast pealetükkivalt märku andma. Mingi heli? No ja siis? See maja oli igasugu hääli täis nagu Prospero saar. Ja üleüldse, mis mõtet oli tal sedasi, ebaloomulikus poosis nagu vahakuju, siin seista? Valutavad lihased andsid endast samuti märku ja viimaks läks mees laualt küünalt võttes ja äärmise ettevaatusega koridori piiludes liikvele.

See oli tühi. Teised ukseid olid endiselt kinni. Taskulamp oli laual, kuhu ta oli selle jätnud. Nüüd oli igatahes kõige olulisem sellest järeleostamisest majast võimalikult kiiresti välja saada ja politseijaoskonda minna. Ta võttis taskulambi, puhus küünla ära ja pani käest. Kiire nupulevajutus ja ...

Taskulamp ei süttinud.

Cadogan maadles umbes pool minutit raevukalt, ent asjatult lülitiga, kuni viimaks taipas, milles asi: lamp tundus ta käes liiga kerge olevat. Ta keeras iiveldust tekitava eelaimusega lambi otsa lahti ja kobas käega patareid otsida. See oli läinud.

Mehe enesekontroll vedas teda kopituse järele lehkavas koridoris pilkases pimeduses seistes alt. Ta teadis, et kuuleb vaikkeid samme endale lähenemas. Ta teadis, et virutas patareita taskulambi pimesi käest ja kuulis seda seina tabamas. Ja ta pigem tajus kui nägi selja tagant paistvat lõõskavat valgusvihku. Siis järgnes nüri tugev pörotus, ta pea tundus plahvatavat lõkendavaks veripunaseks leegilahvatuseks ja pärast seda jäid vaid elektritraatides undava tuule tekitatud heliga sarnanev vihin ja erkroheline kera, mis vongeldes kukkus ja väiksemaks muutus, kuni lõpuks olematusse hääbus.

Ta ärkas valutava peaga ja vastiku maitsega kuivas suus ning upitas end hetk hiljem tuikudes jalgele. Sellele järgnes iiveldushoog ja mees klammerdus midagi sõgedalt oma nina alla pomisedes seina külge. Veidi aja möödudes sai ta pea klaariks ja suutis enda ümber ringi vaadata. Tuba oli väike, vaevu harjakapi mõõtu, ja selles leidis rohkelt eri masti puhastustarbeid: ämber, põrandapesukalts, harjad ja poonimisvahakarp. Väikesest aknast sisse kumav nõrk valgus sundis teda pilku kellale heitma. Pool kuus: ta oli teadvuseta olnud neli tundi ja nüüd oli saabunud koidik. Ta katsus end veidi paremini tundes ettevaatlikult ust. See oli lukus. Aga aken – ta jäi seda vaatama –, aken polnud mitte üksnes lukustamata, vaid suisa lahti. Mees ronis raskustega pakkekastile ja vaatas välja. Ta oli alumisel korrusel ja tema ees laius inimtühi hooletusse jäetud aiariba, mida piiras mõlemast servast kreosoodiga töödeldud puittara; aia kaugemas otsas asus poikvele vajunud värav. Cadoganil oli isegi oma nõrgavõitu seisundis lihtne aknast aeda ronida. Väravast välja jõudes tabas teda taas iiveldushoog, sülg nõrgus talle suhu ja ta oksendas ägedalt. Kuid see tegi olemise siiski paremaks.

Ta pööras vasakule ja leidis end kõrvaltänavalt, mis juhatas ta tagasi tänavale, kus ta vaid neli tundi varem kõndinud oli. Jah, eksimisvõimalust polnud, tegu oli sama kohaga ja ta seisis vaid kolme poe kaugusel mänguasjapoest – ta oli neid loendanud –, selle Magdalen Bridge'ile lähimas otsas. Põgusalt peatudes, et määrmärke leida ja asukohta oma mälus kinnistada, kiirustas Cadogan linna ja politseijaoskonna suunas. Jõudes ristmikule, mida ehtis kivist tahutud jootmisküna hobuste jaoks, nägi ta üha eredamaks muutuvast valguses silti, millel olid sõnad IFFLEY ROAD. Oli korras. Ees ootasid Magdalen Bridge, hall ja lai, ja koos sellega pääsemine. Ta vaatas selja taha ja nägi, et teda ei jälitata.

Oxfordis ärgatakse hilja, maihommikud välja arvatud, ja ainsaks ringi liikuvaks hingeliseks oli piimamees. Ta silmitses mööda High Streeti pikka looget vankuva Richard Cadogani verist ja sasitud kuju täiesti tühja pilguga ega pööranud mehele seejärel enam tähelepanu, pidades teda arvatavasti hilja peale jäänud pillerkaaritajaks. Uue päeva hall värskus valgus üle Queen'si ja University kolledži müüride. Eelmisel ööl paistnud kuust oli saanud hommikutaevasse kleebitud kahvatu mündikujuline ketas. Õhk tundus naha vastas jahe ja mõnus.

Cadogani pea, mis endiselt üsna vastikult valutas, lubas tal nüüd vähemasti mõelda. Talle tundus meenuvat, et politseijaoskond asus St Aldate'is, kuskil postkontori ja raekoja lähedal, ning just selles suunas ta liikuski. Üks asi tekitas temas siiski hämmingut. Ta oli taskust avastanud taskulambi, koos patareiga, ja veel enamgi, rahakoti, milles oli endiselt alles ka härra Spode'i väljastatud tšekk. Ilmselt oli tegu olnud hoolitseva kallaletungijaga ... Siis meenus talle vana naine, kelle kaela soonis tugevasti nõör, ja heameel hajus.

Politseinikud olid viisakad ja lahked. Nad kuulasid ta üsna segase loo teda katkestamata ära ja esitasid mõned teda ennast puudutavad lisaküsimused. Seejärel tähendas öövahetuses olev seersant, kogukas punetava näo ja lopsakate mustade vuntsidega mees: „Noh, härra, ilmselt oleks kõige parem teie peahaav kinni siduda ning teile tass kuuma teed ja pisut aspiriini anda. Küllap ei tunne te end kõige paremini.“

Cadogani pahandas pisut mehe suutmatust hoomata, et tegu on kiiret lahendamist vajava olukorraga. „Kas ma ei peaks teid otsekohe sinna tagasi juhatama?“

„Nojah. Kui te olite neli tundi teadvuseta, nagu te väidate, siis ma ei arva, et surnukeha on sinna meile leidmiseks kenasti ootama jätetud, kui tohib nii öelda. Niisiis pole poe kohal asuvad ruumid kasutusel?“

„Minu meelest mitte.“

„Nii. Selge, järelikult me pääseme sinna vaevata enne poe avamist ja saame veidi ringi vaadata. Curtis, puhasta selle härra peahaav ära ja seo kinni. Siin on teie tee, härra, ja aspiriin. Pärast väikest puhkust tunnete end paremini.“

Tal oli õigus. Cadogani turgutamisele ei aidanud kaasa mitte üksnes väike puhkus, tee ja kannatada saanud kolbale määritud salv, vaid ka tema kaaslaste reibas enesekindlus. Ta meenutas pisut hapult oma varasemat põnevuseiha, mille kohta ta oli eelmisel õhtul St John's Woodis härra Spode'ile jutlust pidanud. Ta otsustas, et seda oli olnud enam kui küll, tõepoolest enam kui küll. Niisiis oli ehk isegi hea, et tal polnud aimugi, mis saatusel tema jaoks veel varuks oli.

Väljas oli juba täiesti valge ja Oxfordi arvukate kellade löökide kohaselt oli kell 6.30 saanud, kui nad viimaks politseiautosse istusid ja tagasi High Streetile sõitsid. Endiselt oma ringi tegev piimamees vangutas kurblikult alistunud ilmega pead, kui nägi taas Richard Cadogani, kes istus politseinikest saatjate vahel ja meenutas oma sidemetest turbanis peaga idamaist võimukandjat. Kuid Cadogan ei pööranud talle tähelepanu. Tema jättis mõtted saatuslikust mänguasjapoest hetkeks kõrvale ja nautis Oxfordis viibimist. Varem oli tal ümbruse silmitsamiseks aega nappinud, kuid nüüd, pingevalalt mööda uhkeid tänavaid Magdaleni kõrge torni suunas kulgedes tõmbas ta sügavalt hinge, tunnetades selle paiga pakutavat ehedat naudingut. Miks, taeva pärast, miks ei elanud ta siin? Ja ees oli ootamas järjekordne kaunis päev.

Nad ületasid silla, jõudsid hobuste jootmiskünaga ristmikule ja pöörasid siis Iffley Roadile. „Ohoo,“ ütles tänavat tunnistav Cadogan, „nad on markiisi kokku pannud.“

„Te olete kindel, härra, et see on õige koht?“

„Jah, muidugi. See asub punastest tellistest kiriku, ilmselt mingite lahkusulistele oma vastas.“

„Ah jaa, härra. See on baptistide kirik.“

„No nii, sohver. Nüüd võite kinni pidada,“ ütles Cadogan erutatult. „Meist paremale jääb kirik, seal on põiktänav, mille kaudu ma väljusin, ja seal ...“

Politseiauto peatus kõnnitee servas. End istmelt poolenisti püsti upitanud Cadogan tardus paigale ja jäi ainiti jõllitama. Otse tema ees oli pood, mille vaateaken oli täis laotud kauniks väljapanekuks seatud konservikarpe, jahu, riisi- ja läätsesausse, peekonit ja muid toidukaupu, ning ukse kohal rippus silt:

WINKWORTHI PEREKONNA VÜRTSPOOD JA TOIDUKAUPADE ÄRI

Mees vahtis jahmunult paremale ja vasakule. Apteek ja kangapood. Veel kaugemal paremal karn, pagariäri, kantseleitartvete pood ja vasakut kätt teraviljakaupmees, kübaraäri ja veel üks apteek ...

Mänguasjapood oli kadunud.